

РОЗДІЛ ІІІ. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА, АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

УДК 342.922

Ю. О. Данилевська

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ОСОБИ НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ В ПРОВАДЖЕННІ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

У статті розглянуто право особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, на отримання безоплатної вторинної правової допомоги. На підставі аналізу положень Закону України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» та Кодексу України про адміністративні правопорушення зроблено висновок про неузгодженість між нормами цих законодавчих актів та недосконалість врегулювання питання щодо права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, на отримання безоплатної вторинної правової допомоги в Кодексі України про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: *безоплатна правова допомога, особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, провадження в справах про адміністративні правопорушення.*

Постановка проблеми. Забезпечення реалізації права особи на безоплатну правову допомогу в провадженні у справах про адміністративні правопорушення є запорукою дотримання таких принципів провадження як верховенство права, законність та, власне, принципу забезпечення права на захист. З огляду на те, що адміністративно-правові заборони присутні майже в усіх сферах нашого життя, ймовірність їхнього порушення досить велика. Так, у 2015 році було порушено 2218973 адміністративні справи, у яких винесено рішення щодо 2141151 особи, а до 1984645 було застосовано адміністративне стягнення [1, с. 8-9]. Отже, значна кількість громадян не лише спілкується з правоохоронними органами, а може потребувати правової допомоги під час провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Механізм реалізації права особи на безоплатну правову допомогу передбачений Законом України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» (далі – Закон України «Про безоплатну правову допомогу»), прийняття якого було довгоочікуваним кроком для правозахисників, юристів, наукової спільноти та всього суспільства. Вагома кількість публікацій з проблематики запровадження інституту безоплатної правової допомоги та наукові доробки авторів, зокрема на рівні дисертаційних досліджень [2; 3; 4] свідчить про актуальність та своєчасність розв'язання питання реалізації конституційного права особи на безоплатну правову допомогу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній юридичній науці питанням, пов'язаним з реалізацією особою права на безоплатну правову допомогу як дієвого механізму забезпечення права на захист, присвятили праці дослідники різних галузей права, зокрема Є.Ю. Бова, С.В. Гончаренко, В.В. Горкава, Т.О. Коломоєць, В.С. Личко, Р.В. Сінельник, Н.В. Хмелевська, Ю.Т. Шрамко та багато інших.

Формування цілей. Проте з урахуванням нестабільності вітчизняного законодавства, якому притаманні зміни та доповнення, залишається актуальним дослідження механізму реалізації права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, на безоплатну правову допомогу в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, що і є метою цієї роботи.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» безоплатна правова допомога – це правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел. Водночас згідно зі ст. 3 Закону, що розглядається, право на безоплатну правову допомогу – це гарантована Конституцією України можливість громадянина України, іноземця, особи без громадянства, зокрема біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, отримати в повному обсязі безоплатну первинну правову допомогу, а також можливість певної категорії осіб отримати безоплатну вторинну правову допомогу у випадках, передбачених Законом України «Про безоплатну правову допомогу».

Розглядуваний закон передбачає надання безоплатної правової допомоги двох видів: безоплатної первинної правової допомоги (ст. 7 цього Закону) та безоплатної вторинної правової допомоги (ст. 13 цього Закону). Ураховуючи зміст кожного з видів безоплатної правової допомоги, вважаємо за доцільне дослідити реалізацію права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, на безоплатну вторинну правову допомогу (у формі здійснення представництва інтересів осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та укладання документів процесуального характеру) у провадженні в справах про адміністративні правопорушення. Під останнім пропонуємо розуміти регламентовані адміністративно-правовими нормами дії уповноважених органів (посадових осіб), спрямовані на розгляд справи по суті та прийняття відповідного рішення.

З урахуванням переліку суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу в ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, може реалізувати своє право на безоплатну вторинну правову допомогу, якщо вона належить до однієї з таких категорій:

– особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо їхній середньомісячний дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які

належать до основних соціальних і демографічних груп населення, а також інваліди, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для працездатних осіб;

– діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, діти, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;

– внутрішньо переміщені особи;

– особи, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», з моменту подання особою заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, до прийняття остаточного рішення за заявою, а також іноземці та особи без громадянства, затримані для ідентифікації та забезпечення примусового видворення, з моменту затримання;

– ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань;

– особи, які перебувають під юрисдикцією України й звернулися для отримання статусу особи, на яку поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», – до моменту прийняття рішення про надання такого статусу;

– право на безоплатну вторинну правову допомогу мають громадяни держав, з якими Україна уклала відповідні міжнародні договори про правову допомогу, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також іноземці та особи без громадянства відповідно до міжнародних договорів, учасником яких є Україна, якщо такі договори зобов'язують держав-учасниць надавати певним категоріям осіб безоплатну правову допомогу.

Зауважимо, що у вказаній статті Закону України «Про безоплатну правову допомогу» виокремлені такі категорії осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, як: особи, до яких застосовано адміністративне затримання, та особи, до яких застосовано адміністративний арешт.

Так, згідно зі ст. 260 КУпАП «Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення» адміністративне затримання особи допускається у випадках безпосередньо передбачених законами України:

– з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу;

– встановлення особи;

– складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості укладення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим;

– забезпечення своєчасного й правильного розгляду справ та виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення.

Свою чергою, адміністративний арешт – це вид адміністративного стягнення (як міри відповідальності, що застосовується для виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, у душі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так й іншими особами).

Слід зауважити, що в КУпАП лише в ст. 268 «Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності» зазначено, що особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право, зокрема при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Тобто, Законом України «Про безоплатну правову допомогу» передбачено право особи на вторинну безоплатну правову допомогу при адміністративному затриманні та адміністративному арешті, а в КУпАП у відповідних статтях указане право особи не закріплено. Отже, не закріплений чітко й обов'язок посадової особи, яка здійснює указані заходи, повідомити особу про її право на безоплатну вторинну правову допомогу.

До прикладу, у ч. 3 ст. 261 КУпАП «Адміністративне затримання» указано, що органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання, про кожний випадок адміністративного затримання осіб інформують у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника. Як бачимо, у наведеній нормі чітко не регламентований обов'язок повідомити саме затриманій особі про її право на гарантований законом правовий захист. Як слушно зауважує В.В. Горкава, найважливішою гарантією права особи, щодо якої ведеться провадження в справі про адміністративне правопорушення, є конкретизація обов'язків осіб, які беруть участь у справі, та встановлення порядку їх реалізації. Від якості й повноти закріплення кореспондуючих обов'язків цих осіб залежить не тільки фактична реалізація права особи на захист, а й досягнення цілей і завдань усього судочинства. Тобто кожному з прав особи, щодо якої здійснюється провадження, відповідає обов'язок посадової особи (уповноваженого органу) забезпечити здійснення цього права [4, с. 53 – 54].

Крім цього, КУпАП передбачено такий примусовий захід як доставлення порушника (ст. 259). Так, з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено в поліцію та інші державні органи. У наведеній нормі не передбачений обов'язок посадової особи в подальшому скласти ще й протокол про адміністративне затримання, хоча очевидним є факт обмеження права особи на вільне пересування з моменту початку його доставлення. Тому ми підтримуємо позицію Т.Ф. Весельської, яка вважає, що доставлення є технологічною процедурою, що забезпечує затримання особи з подальшим доставленням до місцезнаходження органу внутрішніх справ, іншого органу, тому виділяти доставлення як окрему процедуру недоцільно.

Оскільки КУпАП не встановлює жодних процесуальних гарантій при доставленні особи, то гарантії прав особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, мають бути поширені й на осіб, які піддані доставленню відповідно до статті 259 КУпАП [5, с. 10].

Наведена позиція знайшла своє підтвердження в рішенні Конституційного Суду України від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011 у справі № 1-28/2011 за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень ст. 263 КУпАП та п. 5 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання). Так, як вважає Конституційний Суд України в ст. 259 КУпАП (доставлення порушника) визначено: мету, з якою здійснюється доставлення порушника – складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим; осіб, уповноважених здійснювати таке доставлення; місця, куди повинен доставлятися порушник. У ч. 8 цієї статті йдеться, що доставлення порушника має бути проведено в якомога короткій строк. Проте в законодавстві не встановлено, яким чином повинен визначатися такий строк і яка допустима максимальна його тривалість. У КУпАП та в інших законодавчих актах поняття «доставлення» не розкривається. Слово «доставляти» означає перепроводжувати на місце призначення.

На думку Конституційного Суду України, доставлення хоч і відрізняється від адміністративного затримання, але за суттю є примусовим заходом, пов'язаним з конституційним правом людини на свободу та особисту недоторканність. Зважаючи на наведене є підстави вважати, що невизначеність у вирішенні питання, пов'язаного з часом доставлення порушника, може призвести до певних зловживань з боку відповідних органів у частині, що стосується встановлення можливого строку обмеження права особи на свободу, який з урахуванням часу доставлення може тривати більше, ніж це визначено в законі [6].

З огляду на викладене, вважаємо, що чітке закріплення у відповідних статтях КУпАП права особи на отримання безоплатної вторинної правової допомоги при адміністративному затриманні або адміністративному арешті, а також обов'язку посадової особи, яка здійснює ці заходи, забезпечити вказане право, сприятиме його реалізації. Також, вважаємо за потрібне виключити з КУпАП ст. 259 «Доставлення порушника», що сприятиме, на нашу думку, дотриманню прав особи, зокрема права на захист.

Повертаючись до законодавчо закріпленого права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, права на захист (ст. 268 КУпАП) окреслимо кілька питань щодо цього, які потребують свого вирішення на законодавчому рівні.

По-перше, норми КУпАП не містять визначення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Лише в ст. 256 КУпАП «Зміст протоколу про адміністративне правопорушення» зазначено, що при

складенні протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права й обов'язки, передбачені ст. 268 КУпАП, про що робиться відмітка в протоколі. З цього доходимо висновку, що законодавець ототожнює особу, щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення, з особою, яка притягається до адміністративної діяльності.

Водночас слід зазначити, що законодавчо передбачені ситуації, коли протокол про адміністративні правопорушення не складається – ст. 258 КУпАП «Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається» (так званий спрощений порядок). Тобто, одразу складається постановою в справі про адміністративне правопорушення. І лише, якщо особа опротестує допущення порушення й адміністративне стягнення, яке на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог ст. 256 КУпАП, крім випадків притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185-3 КУпАП, та правопорушень у сфері забезпечення дорожнього руху, зокрема зафіксованих в автоматичному режимі. Цей протокол є додатком до постанови в справі про адміністративне правопорушення (ч. 5 ст. 258 КУпАП).

Через тлумачення норм КУпАП можна дійти висновку, що у випадках, передбачених ст. 258 КУпАП, порушник (особа, яка притягається до адміністративної відповідальності) має право подати клопотання про перенесення дати розгляду справи про адміністративне правопорушення з огляду на потребу залучення до справи захисника (зокрема через отримання безоплатної вторинної правової допомоги).

У контексті наведеного цікавою видається пропозиція Я.В. Ващука щодо закріплення права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, протягом години з моменту прибуття особи, яка законом наділена правом складати протокол про адміністративне правопорушення, чекати прибуття свого особистого адвоката або іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи [7]. Подібні позиції займають О.В. Крикун та В.В. Горкава, які пропонують доповнити КУпАП правом захисника брати участь у провадженні з моменту складання протоколу про адміністративне правопорушення [8; 4, с. 120]; Т.О. Коломоєць та Р.В. Сінельник також пропонують доповнити й конкретизувати права захисника в провадженні у справах про адміністративне правопорушення, зокрема, мати з правопорушником конфіденційне побачення до першого пояснення [9, с. 158].

Аналіз наукової літератури так само свідчить про відсутність єдиної позиції науковців щодо врегулювання цього питання. Так, деякі автори ототожнюють особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, і особу, щодо якої здійснюється адміністративне провадження [10, с. 108], інші – характеризуючи учасників провадження в справах про адміністративні правопорушення лише зазначають права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності [11, с. 95; 12, с. 146].

На нашу думку, законодавче закріплення поняття особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, або моменту, з якого особа такою вважається, сприятиме реалізації такою особою свого права на отримання безоплатної вторинної правової допомоги.

По-друге, у ст. 268 КУпАП особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, надається право користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, лише під час розгляду справи про адміністративне правопорушення. Для реалізації цього права на захист постає слушне запитання: що слід розуміти під «розглядом справи про адміністративне порушення»?

Підтримуючи домінуючу позицію в адміністративно-правовій науці щодо стадій провадження в справах про адміністративні правопорушення (перша – порушення адміністративного провадження та адміністративне розслідування, друга – розгляд справи про адміністративне правопорушення та винесення в ній постанови, третя – перегляд справи з огляду на оскарження або опротестування постанови в справі, четверта – виконання постанови про накладення адміністративного стягнення), зазначимо, що дослідники детально вивчили кожен зі стадій провадження [13] з обґрунтованими пропозиціями щодо їх нормативно-правового вдосконалення. Слід зауважити, що стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення є найменш дискусійною серед науковців, які підтримують її законодавчо врегульований порядок.

Так, якщо звернутися до норм КУпАП, то ст. 279 «Порядок розгляду справи про адміністративне правопорушення» передбачає, що розгляд справи розпочинається з оголошення складу колегіального органу або представлення посадової особи, яка розглядає справу. Особа, яка головує на засіданні колегіального органу або посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права та обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення. На засіданні заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази й вирішуються клопотання.

Зауважимо, що нормами КУпАП (ст. 271) на цій стадії закріплено такі права захисника: право знайомитися з матеріалами справи; заявляти клопотання; за дорученням особи, яка його запросила, від її імені подавати скарги на рішення органу (посадової особи), який розглядає справу, а також мають інші права, передбачені законами України.

У контексті цього зазначимо, що іншими законами України, зокрема, Законом України «Про безоплатну правову допомогу» (ст. 25), крім права брати участь у розгляді справи про адміністративне правопорушення на підставі доручення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, закріплено такі права захисника як:

– представляти права та законні інтереси осіб, які потребують безоплатної вторинної правової допомоги, у судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами на підставі доручення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

– запитувати й отримувати документи та інші матеріали або їх копії, потрібні з огляду на наданням безоплатної вторинної правової допомоги в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

– збирати відомості для використання їх під час захисту прав і законних інтересів осіб, які мають право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги;

– ознайомлюватися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях з потрібними для забезпечення ефективного правового захисту документами, крім тих, що є державною таємницею.

Як убачається, ці права захисник може реалізувати не лише під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, а й на інших стадіях провадження в справах про адміністративні правопорушення. Тобто, фактично маємо неузгодженість між законом та КУпАП, оскільки в законі зазначено право особи на представництво інтересів на будь-якій стадії провадження, а в КУпАП на участь захисника лише під час розгляду справи.

Яу уже зазначалось, в КУпАП (ст. 258) передбачені випадки так би мовити спрощеного провадження, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається, а уповноважений орган (посадова особа) виносить постанову в справі про адміністративне правопорушення, тобто відбувається розгляд справи про адміністративне правопорушення на місці. Саме в цьому випадку актуальним є питання забезпечення права особи на захист, зокрема права особи на отримання безоплатної вторинної правової допомоги, гарантоване їй ст. 268 КУпАП.

Йдеться про те, що ст. 19 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» передбачений порядок розгляду звернень про безоплатну вторинну правову допомогу: у разі звернення особи про надання одного з видів безоплатної вторинної правової допомоги Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний протягом десяти днів з дня надходження звернення прийняти рішення щодо надання безоплатної вторинної правової допомоги. Очевидним є те, що особа, яка потребує надання безоплатної вторинної правової допомоги, не зможе скористатися таким правом під час скороченого провадження. Лише заявивши клопотання про перенесення розгляду справи, можна реалізувати в подальшому своє право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги. Водночас слід пам'ятати, що заявлене клопотання не означає його автоматичного задоволення.

Реалізація права особи на безоплатну вторинну правову допомогу на дальших стадіях провадження в справах про адміністративні правопорушення також врегульована нормами КУпАП та Законом України

«Про безоплатну правову допомогу». Зокрема, ст. 287 КУпАП передбачає право на оскарження постанови в справі про адміністративне правопорушення особою, щодо якої вона винесена. Отже така особа, якщо вона є суб'єктом отримання безоплатної вторинної правової допомоги, може скористатися своїми вищезазначеними правами, передбаченими Законом України «Про безоплатну правову допомогу».

Висновки. Найчастіше на практиці початок діяльності захисника в справах про адміністративні правопорушення вбачається можливим лише з другої стадії – розгляду справи про адміністративне правопорушення та винесення в ній постанови, а також у наступних стадіях. Отже й реалізація права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, на отримання безоплатної вторинної правової допомоги найбільш повно регламентована саме на цій стадії. Водночас зауважимо, що для забезпечення реалізації вищезазначеного права особи під час провадження в справах про адміністративні правопорушення потрібно внести відповідні зміни до КУпАП.

Використані джерела:

1. Адміністративні правопорушення в Україні у 2015 році : статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. – Київ, 2016. – 204 с. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт «Державна служба статистики України». – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. Личко В. С. Поняття та види правової допомоги в Україні: загальнотеоретичне дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Валерія Сергіївна Личко. – Одеса, 2013. – 24 с.

3. Хмелевська Н. В. Теоретичні й нормативно-прикладні основи забезпечення правової допомоги адвокатом в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Наталя Володимирівна Хмелевська. – К., 2013. – 19 с.

4. Горкава В. В. Право на захист у провадженні у справах про адміністративні правопорушення та гарантії його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Влада Владилівна Горкава. – Ірпінь, 2015. – 20 с.

5. Весельська Т. Ф. Адміністративні процедури затримання, огляду, вилучення та їх оскарження в адміністративному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Тетяна Федорівна Весельська. – Київ, 2010. – 21 с.

6. Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011 в справі № 1-28/2011 за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень ст. 263 КУпАП та п. 5 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал «Верховна Рада України». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-11>.

7. Вашук Я. В. Захисник в адміністративно-деліктному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ярослав Вікторович Вашук. – Київ, 2012 [Електронний ресурс] / сайт «Моя дисертація». – Режим доступу: <https://mydisser.com/en/catalog/view/13443.html>.

8. Крикун О. В. Адміністративно-правовий статус учасників проваджень у справах про адміністративні правопорушення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ольга Володимирівна Крикун. – Київ, 2011. – 235 с.

9. Коломоєць Т. О. Захисник у провадженні у справах про адміністративні правопорушення : монографія / Т. О. Коломоєць, Р. В. Сінельник. – К.: Істина, 2008. – 184 с.

10. Адміністративна відповідальність в Україні : навчальний посібник / [В. М. Бесчастний, О. М. Мердова, А. П. Сахно], за заг. ред. В. М. Бесчастного. – Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2015. – 204 с.

11. Адміністративна відповідальність : навчальний посібник / За заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К.: Істина, 2011. – 184 с.

12. Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу : навчальний посібник / О. В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 208 с.

13. Гнатюк С. С. Провадження в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури : монографія / С. С. Гнатюк. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 156 с.

Стаття надійшла до редколегії 16.03.2017

Данилевская Ю. А. Реализация права лица на бесплатную правовую помощь в производстве по делам об административных правонарушениях

В статье рассматривается право лица, которое привлекается к административной ответственности, на получение бесплатной вторичной правовой помощи. На основе анализа положений Закона Украины от 02 июня 2011 года № 3460 «О бесплатной правовой помощи» и Кодекса Украины об административных правонарушениях делается вывод о несогласованности между нормами этих законодательных актов и несовершенстве урегулирования вопроса, касающегося права лица, которое привлекается к административной ответственности, на получение бесплатной вторичной правовой помощи в Кодексе Украины об административных правонарушениях.

Ключевые слова: бесплатная вторичная правовая помощь, лицо, которое привлекается к административной ответственности, производство по делам об административных правонарушениях.

Danylevska Y. Realization of Right of Person to Pro Bono Legal Aid in Proceedings on Administrative Offenses

The article aims to consider the right of a person subjected to administrative responsibility to obtain secondary pro bono legal aid. Based on the analysis of the regulations of the Law of Ukraine "On Pro Bono Legal Aid" № 3460 dated 2 June, 2011 and the Code of Ukraine on Administrative Offenses the author comes to the conclusion that there is a certain inconsistency between regulations of these legislative acts; in the Code of Ukraine on Administrative Offenses there is an imperfect adjustment of the right to obtain secondary pro bono legal aid for a person subjected to administrative responsibility. Thus, the obligation of the authorized body or official to give notice to a person subjected to administrative detention about his/her right to obtain pro bono legal aid (guaranteed by the Law of Ukraine "On Pro Bono Legal Aid" № 3460 dated 2 June, 2011) is not clearly foreseen in the latter one.

It is also admitted that the Code of Ukraine on Administrative Offenses legislates the right of a person subjected to administrative responsibility to be defended only during the

proceedings of an administrative offense. Instead, according to the Law of Ukraine "On Pro Bono Legal Aid" № 3460 dated the 2 June, 2011, if a person is a holder of the right to pro bono legal aid, he/she has the right to those types of it as representation in courts, other public and community bodies; representation before other persons and settling procedural documents without limitation by a certain stage of proceedings on administrative offenses.

Having considered the scientists' opinions on this issue, it is proposed to make the amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offenses in the part of clear consolidation of the right of a person subjected to administrative responsibility to obtain secondary pro bono legal aid and the obligation of the authorized body or official to give him/her notice about this right.

Key words: *pro bono legal aid, a person subjected to administrative responsibility, proceedings on administrative offenses.*

УДК 342.92:[342.537]

Т. О. Байрачна

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Розглянуто особливості та форми здійснення громадського контролю за діяльністю Національної гвардії України. З'ясовано сфери відносин, що підлягають перевірці та оцінці з боку відповідних суб'єктів, які здійснюють громадський контроль за діяльністю Національної гвардії України. На підставі аналізу законодавства та наукової думки обґрунтовано доцільність збільшення форм здійснення цього виду контролю за діяльністю військових формувань з правоохоронними функціями. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства.

Ключові слова: *військове формування, громадський контроль, громадські організації, засоби масової інформації, Національна гвардія України, форми громадського контролю.*

Постановка проблеми. Механізм реалізації державного контролю за функціонуванням військових формувань і правоохоронних органів в Україні в багатьох випадках полягає в примусовому виконанні прийнятих у результаті контрольно-наглядової діяльності рішень з накладенням юридичних санкцій. Утім це не є негативним чинником. Такий характер державного контролю забезпечує його дієвість. Негативним же фактором може стати тотальна монополізація контрольних повноважень лише в межах публічної влади без залучення до цієї діяльності громадськості.

Державі нерідко властиві зловживання владними повноваженнями та реалізація своїх інтересів на шкоду суспільним, що підтверджує її неготовність ділитися владою. Така негативна тенденція може призвести до зміни сутності й соціального призначення держави, тому для її подолання потрібно обмеження влади, тобто контроль [1, с. 3-4]. Мається на увазі недержавний, тобто громадський (зараз серед науковців набуває поширення термін «публічний») контроль. Особливої уваги потребує з'ясування особливостей здійснення громадського контролю за функціонуванням силових структур у державі. З одного боку, вони забезпечують зовнішню та внутрішню безпеку держави (від іноземної агресії, терористичної загрози,